

POSTZEGELPARKEN

A black and white photograph of a park scene. In the foreground, there are large, leafy plants. In the middle ground, several people are sitting at small tables under the shade of trees. Some are looking towards the camera, while others are engaged in conversation. The background shows more trees and a building with windows.

parkjes
pleintjes
restruimten
overhoeken
atria
reststroken
onderdoorgangen
binnenplaatsen
entreezones e.d.

POSTZEGELPARKEN

parkjes

pleintjes

restruimten

overhoeken

atria

reststroken

onderdoorgangen

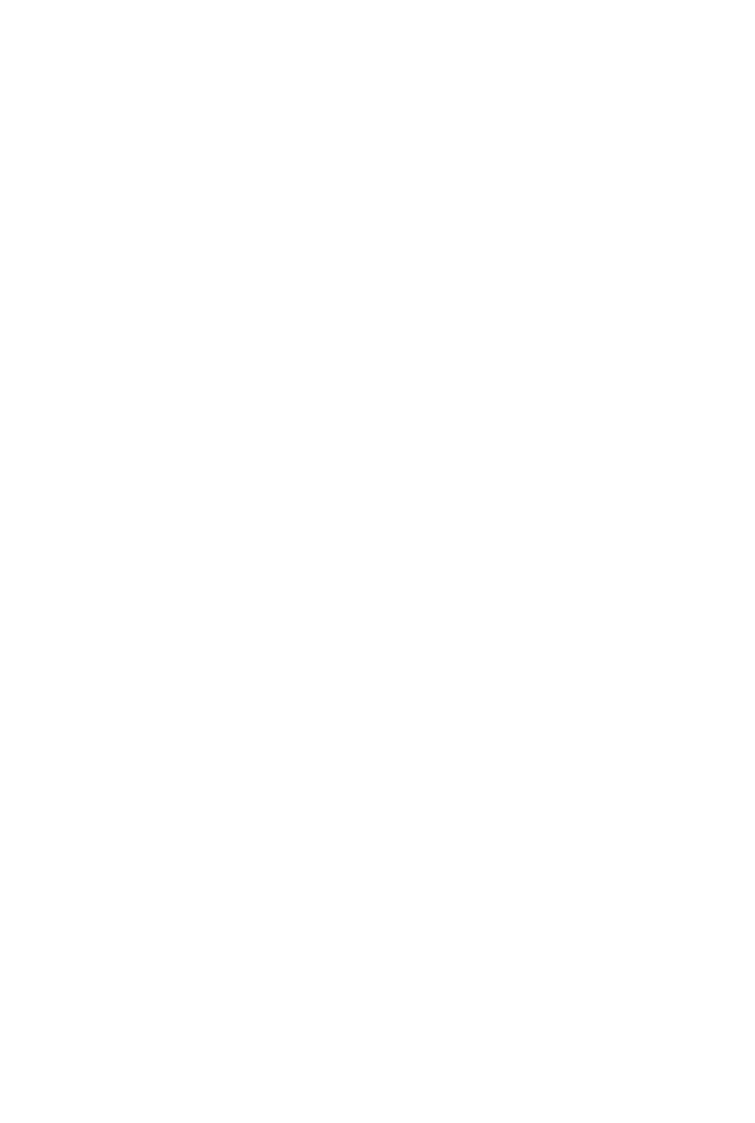
binnenplaatsen

entreezones e.d.

INHOUDSOPGAVE

1. Voorwoord	3
2. Inleiding	5
3. Wat is een postzegelpark?	7
4. Waarom, voor wie en waar?	23
5. Inrichting	26
6. Ontwerp-ideeën	35
7. Beheer	40
8. Vervolg	42
9. Literatuur	45

1. VOORWOORD

In de drukke, compacte stad is openbare ruimte erg belangrijk. Mooie, zeer goed onderhouden parkjes en pleintjes zijn daarom minstens zo belangrijk als grotere parken en pleinen. Zij geven op een eenvoudige manier meer kwaliteit op straat. Deze postzegelparken en -pleintjes, kortweg postzegelparken, vormen een aanvulling op de bestaande stadstuinen, plantsoenen, parken, pleinen en de grotere recreatiegebieden rond de stad.

Postzegelparken zijn belangrijk voor de leefbaarheid omdat ze heel dichtbij zullen liggen. Ze zijn in elke buurt aan te leggen en door hun beperkte omvang goed te beheren.

Omdat ik een impuls wil geven aan slimme, kleinschalige verbeteringen in de stad, heb ik opdracht gegeven voor deze publicatie. Door zowel ambtenaren als burgers en bedrijven op het belang van postzegelparken te wijzen, kunnen plekken die nu weinig worden gebruikt of niet

erg toegankelijk zijn, veranderen in aantrekkelijke openbare ruimte. Het verblijfsklimaat op straat kan er op een eenvoudige manier door verbeteren. Dit jaar starten er op diverse plekken voorbeeldprojecten. Doe er uw voordeel mee!

Ruud Grondel

Wethouder voor Milieu, Openbare Ruimte en Groen
Amsterdam, voorjaar 2001.

2. INLEIDING

Amsterdam heeft een lange traditie als het gaat om tuinen, hofjes en pleintjes. In de middeleeuwen was de stad veel dichter bevolkt dan nu, waardoor de beschikbare ruimte efficiënt gebruikt moest worden. Een bredere straat diende al snel als marktpleintje. De kloosters in de stad hadden op hun binnenterreinen tuinen die we tot op de dag van vandaag terugvinden op de binnenplaatsen van het Begijnhof en het Historisch Museum. Ook de hofjes in de zeventiende-eeuwse stad, bijvoorbeeld in de Jordaan, geven aan dat Amsterdam zijn (semi-)openbare ruimte destijds goed benutte.

Inmiddels wonen de mensen in Amsterdam een stuk minder dicht op elkaar. Maar de bebouwing wordt steeds compacter, waardoor de aandacht voor de openbare ruimte in Amsterdam weer toeneemt. Er is meer kwaliteit op een beperkt oppervlak noodzakelijk en de inrichting van parkjes en pleintjes wordt daarom belangrijk.

De tijd is rijp voor een herontdekking en opwaardering van de kleine restructies in de stad. Het inrichten hiervan biedt daarvoor een goede mogelijkheid. Veel plekken in de stad kunnen worden gebruikt als in de mediterrane steden van Europa: mooie pleintjes met banken, enkele bomen of een fontein die op een natuurlijke manier deel van het stedelijk weefsel uitmaken.

5

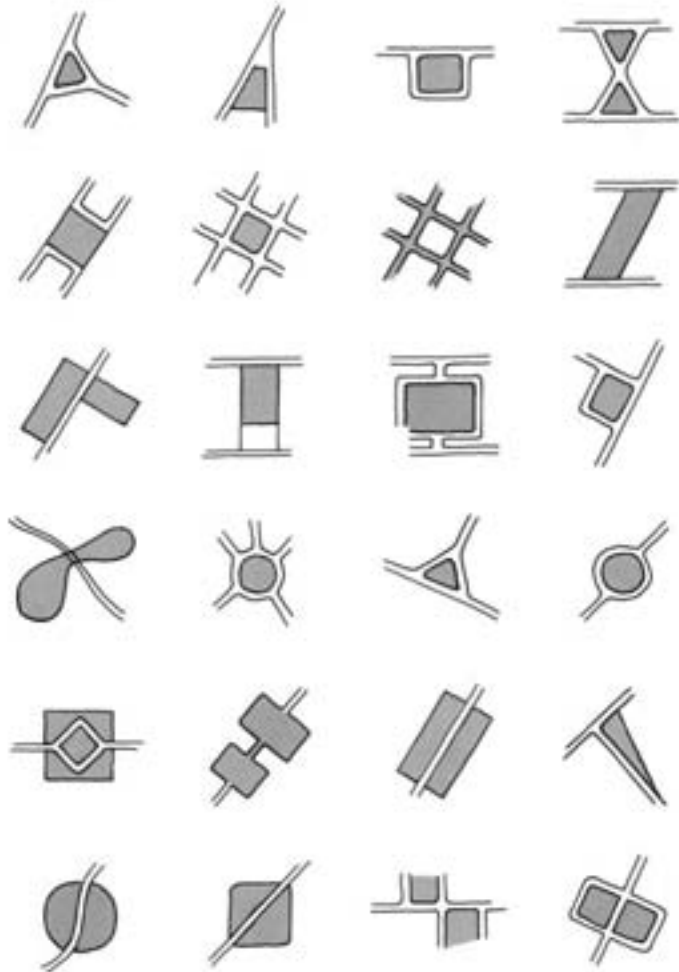
links: drijvend vlonderparkje in Barcelona

Speciale aandacht voor postzegelparken is geen hernieuwd Amsterdams fenomeen. In de grote steden in Amerika en Japan was in de jaren zestig en zeventig sprake van een soort pocketpark-beweging. In de volle Amerikaanse en Japanse steden was het pocketpark een welkome oplossing voor het gebrek aan ruimte.

Dit boekje kan als aanzet dienen voor het realiseren van postzegelparken in Amsterdam. Er zal in de komende tijd specifiek beleid voor postzegelparken en -pleinen worden geformuleerd. Van nu af aan zullen ze als wezenlijk onderdeel van de openbare ruimte worden erkend.

mogelijke situaties

3. WAT IS EEN POSTZEGELPARK?

Omschrijving

Postzegelparken zijn kleine recreatieve buiten- en binnenruimten, ongeveer een perceel groot. Ze vormen oases in de stad, die zich van plantsoenen en pleinen onderscheiden door hun geringe omvang en hoge verblijfskwaliteit. Niet alleen zijn postzegelparken uitnodigende plekken, waar de uiterste zorg is besteed aan inrichting en beheer, maar ze bezitten ook een uitgesproken identiteit; het is voor bezoekers duidelijk waarvoor de plek is bedoeld (zie onder identiteit, pag. 26).

Door hun ligging bieden postzegelparken een zekere geborgenheid. Er bestaan inhammen, hoekpunten, passages maar ook vrij liggende plekken waarbij de beschutting bestaat uit een bomendak (zie afbeelding 12 en 29). Uitnodigende postzegelparken zijn gemakkelijk toegankelijk, grenzen aan een voetgangersroute en zijn fiets- en autovrij.

Het woord postzegelpark is een verzamelbegrip dat niet alleen slaat op parkjes. De terreintjes kunnen ook een overwegend stenige inrichting hebben, met enkele bomen of muurbegroeiing. Ook hoeven postzegelparken niet altijd in de buitenruimte te liggen. Publiek toegankelijke binnenruimten als atria (zie pag. 8) kunnen eveneens een oase vormen. Een extra voordeel van dit soort plekken is dat ze het hele jaar door bruikbaar zijn zoals de eens met oleander aangeklede binnenstraat van het stadhuis. Tenslotte kunnen postzegelparken zowel op openbare als particuliere grond worden aangelegd. Zelfs gemakkelijk bereikbare daktuinen kunnen tot een postzegelpark worden omgevormd (zie afb. 18 / pag. 24). Dergelijke semi-openbare plekken zijn een effectief middel om de openbare ruimte te vergroten. Postzegelparken kunnen dus nogal van uiterlijk verschillen, openbaar dan-

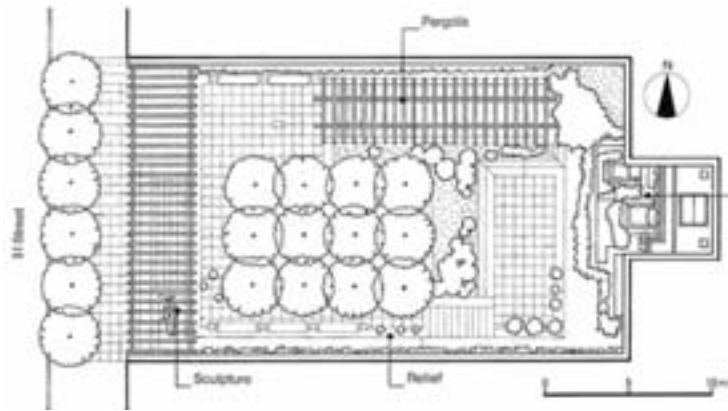
wel semi-openbaar zijn en zowel binnen als buiten liggen: bijvoorbeeld pleintjes met bomen of een begroeide muur, groene vrij toegankelijk atria, royale entreezones van drukker bezochte gebouwen, openbare binnenplaatsen, fraaie onderdoorgangen, zorgvuldig ingerichte restgebiedjes, overhoeken, ommuurde tuinen en dergelijke.

atrium IBM-kantoor in New York City; niet alleen tijdens kantooruren toegankelijk maar ook 's avonds en in het weekeinde.

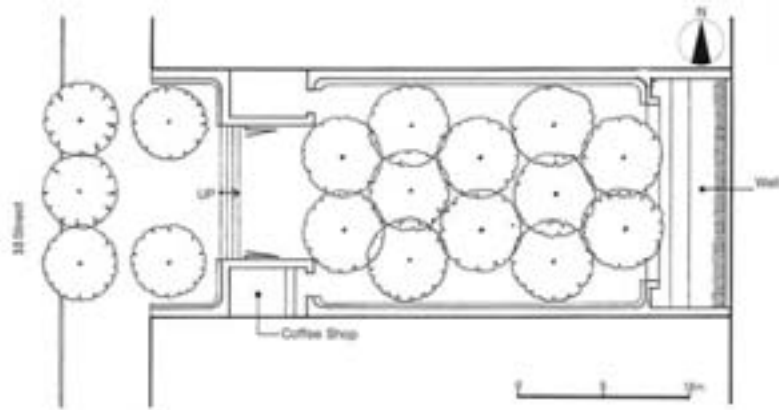
9

twee voorbeelden uit Barcelona

Greenacrepark en Paleypark (rechter bladzijde) in New York City; publieke terrassen waar men niet verplicht is een consumptie te nemen.

De terrassen worden na zonsondergang door middel van een hek afgesloten.

Amsterdam

Amsterdam kent maar enkele moderne en klassieke voorbeelden van postzegelparken. Hedendaags zijn de binnenplaats achter het Rijksmuseum (afb. 7), de semi-openbare binnentuin achter de Brakke Grond (afb. 8 en 9) en min of meer ook het verhoogde parkje aan de Cruquiusweg (een voormalig perron, afb.12). Klassieke voorbeelden zijn de tuin van het Museum Willet-Holthuysen (afb.13), zichtbaar en vroeger toegankelijk vanaf de Amstelstraat, het Begijnhof (afb.14), en de binnenplaatsen van het Historisch Museum (zie afb. op pag.15).

Amsterdam heeft heel veel plekken die aantrekkelijke postzegelparken kunnen worden, zoals de afbeeldingen op de volgende bladzijden laten zien (pag. 16 t/m 21). De meeste daarvan voldoen echter niet aan één of meer van de eerder genoemde kenmerken. Veel potentiële plekken zijn voorzien van het allergeedkoopste materiaal, slecht onderhouden en soms zelfs ingenomen door auto's of fietsen. De meeste plekken zijn niet of onvolledig ingericht, of niet aantrekkelijk genoeg, zoals in de Jordaan, waar jaren geleden allerlei pleintjes zijn ingericht. Echte postzegelparkjes ontstijgen het niveau van een speelplaats met een paar wipkippen of een open ruimte met wat groen, een paar banken en een verwaald kunstwerk (zie onder inrichting pag. 26 e.v.).

hedendaagse voorbeelden van zorgvuldiger ingerichte buitenruimten in Amsterdam

13

klassieke voorbeelden van semi-openbare ruimten; de getoonde voorbeelden zijn overdag opengesteld voor het publiek

14

4. WAAROM, VOOR WIE EN WAAR?

Waarom postzegelparken?

Er zijn diverse redenen om postzegelparken aan te leggen. De kwaliteit van de openbare ruimte en dus de aanwezigheid van postzegelparken, is belangrijker naarmate de stad compacter en groter wordt.

Daarnaast stellen mensen stellen mooie beschutte plekken in de stad op prijs. Historische stadscentra zijn vaak populair vanwege de vele kleine aantrekkelijke plekken.

Tenslotte stimuleert een goed functionerend postzegelpark de sociale contacten in de buurt, meer dan een groter park of plein dat zou doen. Door hun nabije ligging en beperkte omvang vervullen postzegelparken bij uitstek een buurtfunctie.

Voor wie?

Iedereen profiteert van deze plekken. Niet alleen in de dicht bebouwde stad, maar overal in Amsterdam zijn bewoners en bezoekers gebaat bij aantrekkelijke openbare buiten- en binnenruimten in de eigen buurt.

Om aangenaam en in alle rust, of juist tussen veel andere mensen, te verpozen of met genoegens langs te lopen.

Omdat postzegelparken bij uitstek een buurtvoorziening zijn, zijn ze vooral belangrijk voor mensen die geen tijd of niet de mogelijkheid hebben om de verder weg gelegen groenvoorzieningen te bezoeken. Vooral ouderen, minder validen, kinderen en werknemers hebben daarom belang bij postzegelparken.

Uitnodigende parkjes en pleintjes in drukke delen van de stad zijn ook voor toeristen en klanten van bedrijven en winkels van belang. Ze trekken mensen aan en deze trekken op hun beurt weer anderen aan. Dit geeft niet alleen een veiliger gevoel, maar levert ook meer klanten voor de winkeliers.

Een goed functionerend postzegelpark wordt een trefpunt en is goed voor de sfeer en de sociale samenhang in de buurt.

Waar?

Om te beginnen heeft het inrichten van postzegelparken niet alleen zin in de dichtst bebouwde delen van de stad waar de ruimte schaars is. Ook in de uitbreidingsgebieden als IJburg, in wijken waar stedelijke vernieuwing plaatsvindt, zoals in de Westelijke Tuinsteden en Amsterdam Zuidoost, maar ook in kantoorwijken en aan de rand van de stad zijn postzegelparken wenselijk. In minder dicht bebouwde stadsdelen kan een aangeklede plek in de behoefte aan beschutting voorzien (zie afbeelding op het colofonblad achterin).

Alle plekken met voldoende potentiële gebruikers binnen een straal van 400 meter komen in principe in aanmerking. Biedt een postzegelpark speciale voorzieningen dan is de plek aantrekkelijk voor mensen uit een veel wijdere omtrek. Potentiële plekken hebben meestal al een bepaalde kwaliteit, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van volwassen bomen.

De parkjes moeten in alle gevallen goed bereikbaar zijn, bij voorkeur zonder dat bezoekers drukke verkeerswegen hoeven over te steken.

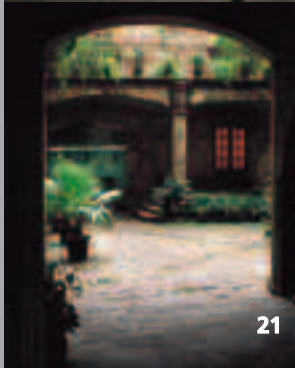

19

20

21

Op gemeentelijke en particuliere grond

Het ligt voor de hand postzegelparken in de eerste plaats aan te leggen op gemeentegrond, maar dit kan ook op particulier terrein. Met postzegelparken op privé-terrein kan de openbare ruimte worden uitgebreid. Het verdient daarom aanbeveling particulieren te stimuleren hun perceel open te stellen en aantrekkelijk in te richten. Om oneigenlijk gebruik te voorkomen moeten zulke postzegelparken niet alleen duurzaam worden ingericht, maar ook goed worden onderhouden en eventueel na zonsongang worden afgesloten. Er zullen daarom goede afspraken moeten worden gemaakt over openingstijden, beheer en dergelijke.

22

23

5. INRICHTING

Hieronder volgen de belangrijkste aandachtspunten waarop moet worden gelet bij het inrichten van een plek.

Identiteit

Hoe eenvoudig de plek ook wordt ingericht, zij hoort een duidelijke bestemming te krijgen. Het gaat om 'kleurrijke' plekken met een duidelijke identiteit, zoals een mooi parkje of pleintje, een boekenmarkt, schaakplein of theatertje (afb. 22 t/m 25). Als een inrichting te neutraal is ontstaat een niemandsland zonder sociale controle. Het is dan onduidelijk waarvoor de plek is bedoeld. Dit werkt ongewenst gebruik in de hand waardoor andere bezoekers zich er niet meer veilig voelen en de plek gaan mijden.

Toegankelijkheid

Een goede toegankelijkheid is cruciaal. Als bezoekers eerst door een gebouw heen moeten lopen om een binnenplaats of een tuin te bereiken, ligt het postzegelpark niet op een goede plaats. De plek moet direct aan een

26

straat of steeg grenzen of via poorten toegankelijk zijn zoals bij het Begijnhof. Minder toegankelijke plaatsen kunnen wel als aanvullend worden beschouwd op de goed toegankelijke postzegelparken, zoals de tuin achter het Theaterinstituut aan de Herengracht, waarvan buurtbewoners met een passe-partout gebruik mogen maken. De tuin is zelfs voor iedereen open als het carillon van de Westerkerk speelt.

Voor alle zintuigen

Een plek wordt aantrekkelijk gevonden als een beroep wordt gedaan op alle zintuigen en op één daarvan in het bijzonder. Het accent kan liggen op het zicht (beeld), het gehoor, de smaak, de reuk of het evenwichtsgevoel. Een accent op een of meer zintuigen bepaalt in belangrijke mate de identiteit van de plek. Ligt het accent op het zicht, dan gaat het bijvoorbeeld om postzegelparken die er mooi of grappig uit zien of een riant uitzicht hebben. Ligt het accent op het gehoor, dan biedt de plaats rust of levende muziek. Geur en smaak kunnen bijvoorbeeld worden

aangesproken door het verkrijgen van bloemen of lekkere hapjes en drankjes. Wordt het accent gelegd op het evenwichtsgevoel, dan heeft de plek bewegende onderdelen: een pleintje vol schommels, schommelstoelen of andere bewegende onderdelen (verende tegels, bedriegertjes e.d.).

Op alle zintuigen behoort de plek een zekere aantrekkingskracht uit te oefenen. Welk accent voor welke plek geschikt is, hangt af van de locatie zelf, van wat de omgeving te bieden heeft en waar de omwonenden behoefte aan hebben.

Inrichting afstemmen op gebruik

Als het postzegelpark grenst aan een drukke looproute, ligt het voor de hand de plek voor intensief gebruik in te richten. Toepassing van duurzame materialen is dan noodzakelijk. Ligt de plek in een rustiger deel van de stad,

dan kan het gebruik op twee manieren worden gestimuleerd: door functies er omheen (winkels, een school, een drukke entree) of door het geven van een specifieke bestemming aan de plek omdat er iets te beleven moet zijn. Denk aan een rolschaatsbaan, een ijsbaan, speelplaats, terrassen, een boekenmarkt of een verzameling beeldende kunst. De inrichting zal echter moeten worden afgestemd op de potentiële gebruikers.

Als een plek als speelplaats wordt ingericht, is het belangrijk ook daarvoor geen neutrale inrichting te kiezen. Een duidelijke identiteit is ook hier belangrijk (zie afb. 27).

Voorwaarden voor functioneren

Een plek wordt goed gebruikt als er iets te beleven valt, in actieve of passieve zin. De ruimte moet 'kleur' bekennen om goed te functioneren. Postzegelparken die goed functioneren zijn geliefd.

Hoofdvorauswaarden voor een succesvol postzegelpark zijn:

- duidelijke identiteit
- onderdeel vormen van of grenzen aan een voetgangersnetwerk
- een duidelijke entree bij afzijdige ligging (zie afb. 1 / pag. 10 en afb. 17 / pag. 24)
- gemakkelijk toegankelijk, ook voor gehandicapten
- overzichtelijke inrichting, zonder dode hoeken (tevens gewenst in verband met het onderhoud)
- duurzaam en zorgvuldig materiaalgebruik
- voldoende zitgelegenheid (keuzevrijheid)
- aanwezigheid van groen (pag.30) tenzij de plek van zichzelf al letterlijk voldoende kleur heeft
- bijzondere verlichting; ook 's avonds moeten

postzegelparken mooi zijn om naar te kijken, ook al zijn ze dan soms afgesloten

- afstemming op de wensen van de beoogde gebruikers
- goed beheer en onderhoud.

Daarnaast kunnen voor het goed functioneren van postzegelparken van belang zijn:

- aanwezigheid van water (fonteinen e.d.)
- concentratie van activiteiten
- kunstuitingen
- verkrijgbaarheid van eten en drinken
- fietsenrekken en toilet in de nabijheid
- electriciteit- en watervoorzieningen

29

30

31

Suggesties voor de inrichting

Hoogte

Bij plekken die tussen twee gebouwen ingeklemd liggen, zal niet alleen het platte vlak, maar ook de volle hoogte op een of andere manier in het ontwerp tot uitdrukking moeten komen. Bijvoorbeeld door hoog opgaande beplanting, muurbegroeiing of -beschildering (vergelijk afb.32 met 33). Of door het hele verticale vlak in een klimmuur of waterwand te veranderen.

Groen

Stedelingen stellen groen in het algemeen erg op prijs, ook als ze het postzegelpark zelf niet gebruiken. Aanplant van bomen en muurbegroeiing liggen voor de hand, liefst met soorten die ook in de winter groen blijven. Struiken en hagen maken een ruimte vaak kleiner, minder overzichtelijk en lastiger in het beheer door het achterblijven van zwerfvuil. Deze beplanting kan alleen worden toegepast als de ruimte wat groter is en het onderhoud uitzonderlijk goed. Gras kan beter niet worden gebruikt omdat het bij intensief gebruik te kwetsbaar is.

Zonlicht

Zonlicht maakt een plek aantrekkelijker, maar is niet echt noodzakelijk. Als een plek zonder directe inval van zonlicht fraai is ingericht en er wordt iets extra's geboden (zoals een mooi uitzicht, rust of levende muziek), dan zijn er genoeg mensen die naar zo'n plek toe gaan. In New York wordt Greenacrepark, waar de zon nauwelijks kan komen, zeer aantrekkelijk gevonden. Door de inspirerende sfeer, een mooie kiosk met lekkere hapjes en drankjes en het goede onderhoud wordt de plek het hele jaar door goed bezocht, zelfs met winterjassen aan. Dat het er zo druk is, komt niet omdat dit het enige pleinje in de buurt is, maar omdat het er zo aantrekkelijk is.

Tijdelijk gebruik

In sommige gevallen is het tijdelijk inrichten van een postzegelpark een mogelijkheid om een plek zo lang mogelijk voor de buurt te behouden, bijvoorbeeld wanneer bouwwerkzaamheden lang duren of normaal gebruik niet mogelijk is. Een plek kan dan toch nog waardevol zijn door

tijdelijke kunst op schuttingen, geluid-, water-, wind- of licht-effecten of een kiosk met iets eetbaars, bloemen of kranten. Het is ook mogelijk de inrichting van een postzegelpark geregeld te veranderen. Voorbeelden daarvan zijn het terras op een deel van het Leidseplein dat vroeger in de wintermaanden werd omgebouwd tot ijsbaan (zie afb. 34 en 35) of het Spui waar op bepaalde dagen een boekenmarkt wordt gehouden (zie afb. 24). Maar men zou ook kunstwerken kunnen plaatsen die maandelijks worden verwisseld. De plek kan dan populair

worden omdat mensen de laatste opstelling willen zien. Ook kan een zandvlakte bij straatwerkzaamheden in de zomer tijdelijk worden voorzien van (verankerde) strandstoelen.

Afbeelding 36 en 37 geven een winkelstraat in New York City weer waarvan de inhoud van de plantenbakken regelmatig wisselt.

De aantrekkelijkheid van onderdoorgangen kan ook tijdelijk (of permanent) worden verhoogd door de wanden met reclame- of kunstuitingen aan te kleden (afb. 38).

6. ONTWERPIDEEËN

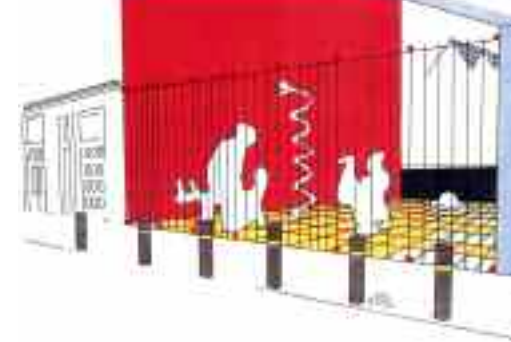
Geelvinkssteeg tegenover de bloemenmarkt aan het Singel

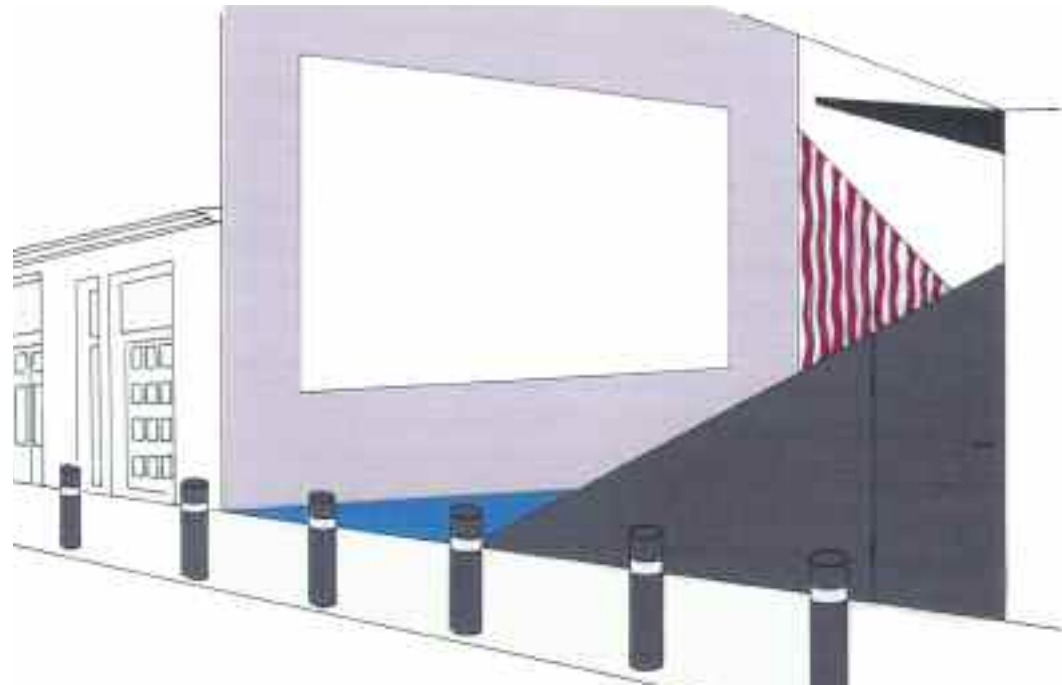
Nieuwe Doelenstraat tegenover het Universiteitstheater

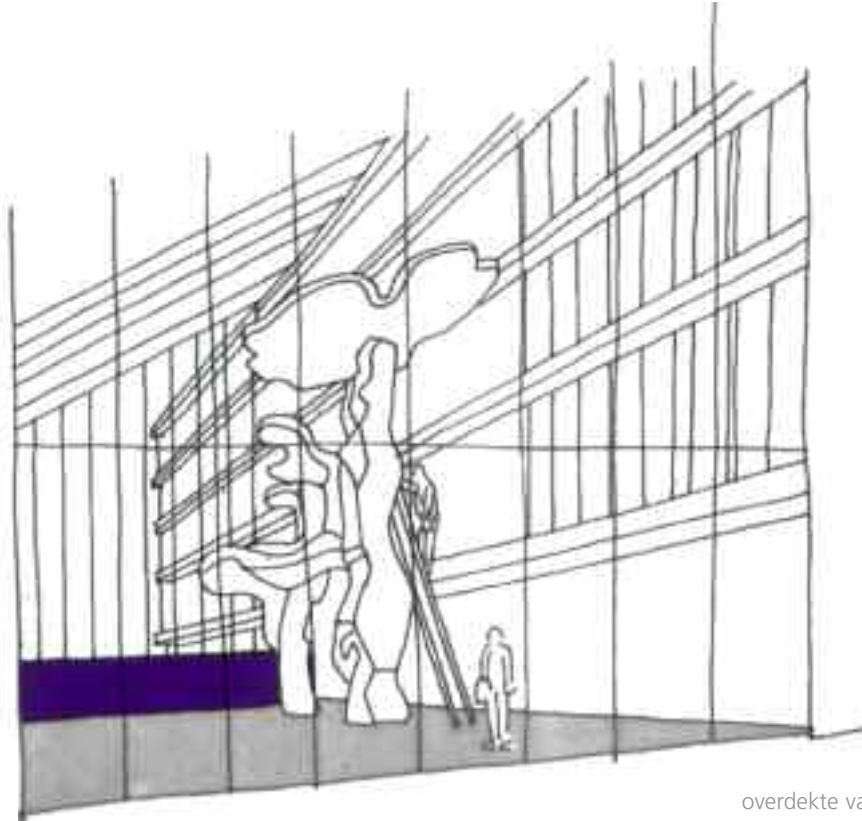

Vier inrichtingsvarianten voor de Kerkstraat hoek Vijzelstraat; grondgebied Abn-Amrobank, semi-openbaar

openluchtbioscoop met geluidloze films

linker pagina: publiek terras waar consumpties niet verplicht zijn en een buiten-galerie met maandelijks wisselende beeldende kunst (collectie van de bank)

39

44

overdekte variant waar groepen van afval kunst maken

7. BEHEER

Alleen met regelmatig onderhoud en duidelijke beheerafspraken kunnen postzegelparkjes een succes worden. Hoe mooi een plek ook is, hij wordt niet bezocht als er geen onderhoud wordt gepleegd. Bij zeer intensief gebruikte plekken zal dit zelfs dagelijks moeten gebeuren. Bij het beheer zullen vaak meerdere partijen een inspanning leveren. Er zijn daarom heldere afspraken nodig over wie waarvoor verantwoordelijk is.

Wil een postzegelpark echt van de buurt zijn, dan moeten de omwonenden bij het beheer worden betrokken - naar hun mogelijkheden en behoefte. Buurtbewoners gaan zich dan medeverantwoordelijk voor de plek voelen en de kans van slagen is navenant groter. In de Jordaan zorgen buurtbewoners bijvoorbeeld met succes bij toerbeurt voor speelplaatsen. Beheer en onderhoud kunnen echter nooit geheel op de schouders van omwonenden worden gelegd. De basis moet worden gevormd door professionele krachten. Alleen dit biedt een garantie voor gelijkheid, kwaliteit en continuïteit.

Het is belangrijk de reacties van de gebruikers van de plek te registreren en van tijd tot tijd te evalueren. Zo kunnen bijtijds problemen worden gesignaleerd en noodzakelijke aanpassingen worden verricht. Elk stadsdeel zou daarom over een laagdrempelig aanspreekpunt moeten beschikken waar gebruikers met hun klachten en wensen terecht kunnen.

Gezien de speciale eisen die aan postzegelparken worden gesteld, is het niet vreemd dat de kosten voor inrichting en beheer gemiddeld hoger liggen dan die bij gewone parkjes of pleintjes. Het materiaalgebruik is exclusiever en bij intensief gebruik is meer beheer en onderhoud vereist. Over de inrichtingskosten zijn moeilijk algemene uitspraken te doen. Die zijn sterk afhankelijk van de omvang van de plek, het ontwerp, de mate van verharding, de bestemming en het eventueel 's nachts afsluiten.

8. VERVOLG

Gemeente en stadsdelen

De gemeente Amsterdam gaat de komende jaren de aanleg van postzegelparken stimuleren, zowel met geld als met informatie. Om te beginnen worden enkele voorbeeldprojecten gestart. Daarnaast worden per stadsdeel de plekken geïnventariseerd die geschikt zijn om als postzegelpark te worden ingericht. Het aanpassen en verbeteren van bestaande restruimten (zie afbeeldingen op pag. 16 - 21) ligt voor de hand. Maar in de gebieden waar stedelijke vernieuwing plaatsvindt, is het waarschijnlijker dat geheel nieuwe postzegelparken worden aangelegd. Tenslotte zullen er ook criteria worden opgesteld voor het financieel stimuleren van projecten.

Gemeente en particulieren

Particulieren en bedrijven, zoals winkels, hotels en banken, hebben belang bij het verbeteren van de woon- en werkomgeving. Als zij de inrichting en het beheer van delen van de (semi-)openbare ruimte willen meefinancieren, kan de gemeente daar in sommige gevallen haar medewerking aan verlenen. Het moet voor particulieren en ondernemers aantrekkelijk worden gemaakt een initiatief te nemen. Voor bedrijven is het bijvoorbeeld belangrijk dat procedurele kwesties snel kunnen worden afgewikkeld.

Bij het realiseren van postzegelparken in samenwerking met particulieren of bedrijven zullen plannen wel aan gemeentelijke eisen moeten voldoen.

Hoe belangrijk de bijdrage van particulieren aan het realiseren van postzegelparken ook is, het accent zal op door de gemeente zelf aan te leggen postzegelparken liggen. Zij is daarvoor immers als eerste verantwoordelijk. Er liggen op eigen grond nog vele plekken die kunnen worden benut!

patiotuin in Geneve

9. LITERATUUR

1998: People Places; C.Cooper Marcus, C.Francis and R.Russell, Nostrand Reinhold

1998: Leefbaarheid en groen; Jos Gadet Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam, Stad en Groen no. 2

1997: Tussen Dam en Arena; leefbaarheid en betekenis van omgevingskenmerken in negen Amsterdamse buurten, J.C. van de Waard en F. de Jong, Universiteit van Amsterdam

1991: Pocket Park; verschillende auteurs, uitgavereeks Process Architecture

1988: City. Rediscovering the center; W.H.White, Doubleday New York

1980: The social life of small urban spaces; W.H.White, The Conservation Foundation Washington

Colofon

Dienst Ruimtelijke Ordening
projectleider: Johan van Zoest
eindredactie: Ferdinand Ex
begeleiding: Pim Vermeulen en Jos Gadet

Buro Witsenburg
inhoud: Miek Witsenburg
vormgeving: Daan Heldring
datum: januari 2001

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend

drukwerk: Mart Spruijt / voorjaar 2001